

BIBLIOTECA CENTRAL
XAVIER AMORÓS
REUS

Carrer de l'Escorxador 1
43201 REUS
Tel. 977 010 025
Fax: 977 010 028
bcr@reus.net
www.reus.net/bcr

GUIA DE LECTURA 07

JOSEP GÜELL I MERCADER

Una de les figures més interessants del segle XIX reusenc va ser el periodista i polític Josep Güell i Mercader, nascut a la nostra ciutat el 1839. La seva família el destinava a ser comerciant, però als 18 anys es dedicà de ple al periodisme i a l'activitat política.

Güell i Mercader, inquiet des de molt jove, es trobava amb els seus companys per llegir el diari al Cafè de la Música, al raval de Santa Anna. El grup va adonar-se, arran de les tertúlies que feien, de la precarietat cultural en què es trobava la societat de Reus, i va decidir promoure una agrupació que vetllés per combatre aquella situació. Els membres del grup van discutir durant un temps el nom, perquè si volien ésser tolerants havien d'anar amb compte i, finalment, optaren pel de "Centre de Lectura". En aprovar-ne el Reglament el Govern Civil, el 20 de juny de 1859, comencen a buscar un local i l'amo del Cafè dels Amics, situat al carrer de Valloquetes, els va cedir l'entresòl del damunt del cafè. Es va començar una incipient biblioteca amb donacions dels socis i el Centre començà a subscriure's a diverses revistes i diaris, com *La Discusión* o

JOSEP GÜELL I MERCADER, RETRAT OBRA DEL PIN-TOR L. RÀFOLS.

Diario de Barcelona, ja que a Reus només hi havia el *Diario de Reus*, de petit format.

Fundà l'*Eco del Centro de Lectura* en constituir-se l'entitat el 1859, revista que desapareix el 1860 per motius polítics. Al cap de sis dies, va treure al carrer la revista *El Porvenir*, patrocinada per la mateixa entitat. El Centre de Lectura tenia un local d'estiu, els Jardins d'Euterpe, i editava l'*Álbum de Euterpe* per divulgar els concerts i els actes que s'hi programen, publicació feta a imitació de l'*Eco de Euterpe* que publicava Clavé a Barcelona el 1859. Aquesta revista és interessant per conèixer la vida musical i també social de la ciutat en aquells anys. Feia les funcions de programa de mà dels concerts corals i de revista. Güell hi incorporà seccions breus i amenes, sovint de pur divertiment, però sempre instructives: "Cien y una anécdotas musicales", "Instrumentos de música", "Pensamientos de varios autores", màximes d'escriptors i filòsofs, poemes...

Alternava la política i el periodisme amb la carrera de dret, i el 1862 se'n va a Barcelona per continuar els estudis, encara que no arriba a llicenciar-se. A la capital del país va col·laborar al diari democràtic *El Debate* i a la *Revista de Catalunya*, que dirigia Víctor Balaguer. Va ser redactor en cap d'*El Metrónomo* i de l'*Eco de Euterpe*, les dues revistes musicals d'Anselm Clavé.

Quan Emilio Castelar va fundar el periòdic *La Democracia*, va cridar Güell i Mercader a Madrid com a redactor, fins al 1866, any en què el diari va ser suspès governativament. Va traduir del francès, per a aquest diari, obres de Dumas i de Michelet.

Va tornar a Reus el 1866, i el 1868 va participar activament a la Revolució de Setembre, amb la redacció del *Boletín Oficial* de l'organisme i la

MANUSCRIT DEL PINTOR JOSEP TAPIÓ AMB EL PROJECTE D'ENTRADA ALS JARDINS DE L'EUTERPE.

intervenció en el desenvolupament dels esdeveniments d'aquell període com a membre de la Junta Revolucionària, cosa que li costà després uns mesos de presó i uns altres de restar amagat. Va fundar *La Redención del Pueblo*, òrgan del partit republicà federal, el mateix 1868, any en què també va ser president d'aquell partit. En transformar-se la Junta en Ajuntament, per sufragi, Güell i Mercader va ser elegit regidor i nomenat secretari del municipi, capità de la Milícia Nacional i diputat provincial el 1870. Güell estava implicat en tots els processos polítics del moment. A *La Redención del Pueblo*, Güell hi escrivia tots els articles editorials i, de fet, gairebé totes les col·laboracions de fons. Els editorials són sempre teòrics, programàtics o polèmics. El seu objectiu és l'educació del poble i la instauració de la república: "¿Creéis que con un rey se puede educar a un pueblo para la república?". Hi ha un interessant estudi sobre *La Redención del Pueblo* a l'obra de Pere Anguera *La burguesia reformista: Reus en els fets de l'any 1868* (Reus: A. E. R., 1980).

El 1869 va publicar *El matrimonio civil tal como se celebra en la ciudad de Reus*, un petit manual de protocol per als matrimonis civils, que la revolució va permetre implantar a Reus, el primer lloc on se'n van celebrar de tot l'Estat espanyol i que ben aviat va tenir gran popularitat, i va ser pres com a model en moltes poblacions. En aquell moment, Güell era secretari de l'Ajun-

tament i per acceptar el càrrec va exigir que li rebaixessin el sou de 75 duros a 40.

El 1873, elegit diputat a Corts, va assumir la direcció del diari de Madrid *La Discusión*, i el 1874 va substituir Castelar com a corresponsal dels diaris per als quals treballava. Seguí Castelar durant els primers anys de la Restauració i el 1878 es féu càrrec d'*El Pueblo Español* de Madrid. Col·laborà també a *La Renaixensa*, de la qual fou corresponsal a Madrid molts anys; *L'Esquella de la Torratxa*, *La Il·lustració Llevantina* i la revista *El Poble Català* (1904-1905). Fou un dels primers biògrafs de Fortuny (*Fortuny y sus cuadros*, 1877, de la sèrie "El Eco del Centro de Lectura", de Reus). Deixà inacabada una història de Reus.

El cop d'estat de gener del 1874 va fer desaparèixer *La Redención del Pueblo*, i Güell va canviar el títol de la publicació pel d'*El Clamor del Pueblo*, que es mantingué fins al gener de 1875, i en ser prohibit va substituir-lo, amb molta ironia, pel periòdic que portava per títol *Las Circunstancias*, diari que perdurà fins al 1939. D'aquestes dates és la seva dedicació com a corresponsal a diversos diaris de Colòmbia, Estats Units, Mèxic i Veneçuela. El 1883, el govern veneçolà va publicar en dos volums els seus treballs crítics sobre autors americans, premiats en el certamen convocat amb motiu del centenari de Bolívar. I a Caracas, el 1884, *Guzmán Blanco y su tiempo*. A Veneçuela també, *Literatos españoles contemporáneos*. A Bogotà: *Defensa de Bolívar*.

La seva col·laboració a la premsa escrita local va ser extensíssima: a més dels diaris i revistes citats, participà amb articles al *Diario de Reus*, *El Ateneo*, *Lo Somatent*, *Reus Artístich*, *El Pandemonium* i *El Mosquito*, publicació que ell mateix va fundar.

Güell defensava un pensament catalanista regionalista, partidari de l'autonomia i, en la seva joventut, aferrissadament federalista, pensament que anà matisant cap a un catalanisme moderat, que considerava Catalunya com a motor econòmic, cultural i ideològic d'Espanya. La síntesi del seu pensament polític es recull a *Lo regionalisme en la nació*, on parla de la necessitat d'autonomia i llibertat per a Catalunya en front de l'absorció i la igualtat "tirànica i absurda" que volen imposar des de Madrid. L'opuscle *Als*

JOSEP GÜELL I MERCADER, ESBÓS ESCULTÒRIC DE JOAN REBULL.

republicans catalans, va fer valorar a l'alça el paper de Güell en el catalanisme.

Güell projectà algunes de les seves idees a través del teatre en una obra que deixà en forma de manuscrit: "De Somorrostro a Bilbao, drama de circumstancies escrit para un teatro popular y sin dar el nombre del autor" l'agost de 1874, per contribuir a enderrocar la causa dels carlins, viva en aquella època arran de la tercera guerra Carlina.

El seu fill, Hortensi Güell, excel·lent pintor amic de Picasso, se suïcidà a Salou el 1899, cosa que li va provocar un trasbals immens. El 1902 va recollir alguns dels textos d'Hortensi i publicà el llibret *Florescència*, amb un pròleg emotiu i subtilment intel·ligent, on, com diu Plàcid Vidal "poques vegades més en la vida sentireu tan fonament el dolor d'un pare oferint-vos l'obra del seu fill..."

Coses de Reus (records d'un jove que ja no ho és), no és una obra costumista i abocada a la nostàlgia. És una demostració clara que el passat fomenta el present si s'enfoca des d'un punt de vista crític. Llibre fill de l'emoció que desperta la ciutat on s'ha nascut i essencialment reusenc. Només en sentir la proximitat de la vellesa es pot escriure un llibre tan emotiu. No és una crònica, ni unes memòries, ni cap mena de relació cronològica. Per això en diu records. És una mena de balanç del progrés,

de com havia evolucionat la societat i de com ell mateix havia canviat en la seva manera de veure el món, les coses que l'envoltaven, la vida. Tot i les seves sòlides concepcions, que el feren mantenir pensaments similars al llarg de la seva vida, observem aquí el pas de la fe republicana possibilista a la causa catalanista regionalista i a un canvi de la dinàmica lingüística que el portà a recuperar la seva llengua per a la creació literària, tot i exemples excel·lents de poemes en català que trobem a moltes publicacions.

Poques referències iconogràfiques ens queden de Josep Güell i Mercader. Hem recollit les dues més conegudes: l'esbós escultòric de Joan Rebull, ara al Museu Comarcal, i el retrat del pintor L. Ràfols, a la col·lecció del Centre de Lectura.

Creiem que l'aportació de Montserrat Corretger a l'anàlisi del pensament de Güell i Mercader és prou interessant com per citar-ne un fragment: "Les idees de progrés i regeneració, les iniciatives de modernitat, la força de l'imaginari històric i la llibertat de l'esperit de Güell es reflecteixen en les seves responsabilitats successives com a director de publicacions reusenques. Aquest és el fil conductor de la seva activitat [...] en els seus articles i textos poètics fa també un ús modern de la llengua, flexible, innovador, funcional i conseqüent amb els [seus] plantejaments ideològics [...] cal tenir també en compte el moviment associatiu i cultural complex en què intervingué, guiat per l'ideari republicà, dins del qual les seves realitzacions literàries, estètiques i culturals superen l'estricta afiliació de partit".

El dia 3 de març de 2007, se celebrà a la Biblioteca Central Xavier Amorós el simposi "Josep Güell i Mercader: per l'amor al progrés" organitzat per Rosa Cabré com a directora i per Roger Canadell com a secretari, amb la participació de Jordi Ginebra: "Güell i Mercader i l'ús del català", Xavier Ferré: "El programa de *Lo Regionalisme en la nació*", Roger Canadell: "Un corresponsal de *La Renaixensa* a Madrid", Joan Ribera: "Josep Güell i Mercader, periodista a Madrid", Jordina Gort: "Josep Güell, mestre de Gaudí, Bartrina, Toda, Martí i Folguera" i Montserrat Corretger: "Les idees literàries de Josep Güell i Mercader: entre la teoria i la pràctica". L'acte va acabar amb una lectura de textos de Güell i Mercader. Les ponències del simposi seran publicades properament per l'Arxiu Històric de Reus.

El matrimonio civil según se practica en la ciudad de Reus: guía y formulario para la celebración de este acto importante
Reus: Imprenta de Francisco Vidiella, 1869.

El Matrimoni civil a Reus
Reus: Ajuntament, 2002. Inclou el facsímil d'El matrimonio civil según se practica en la ciudad de Reus.*

Defensa de Bolívar
Bogotá: Imp. de Echevarría Hnos. 1879.

Literatura venezolana: revistas bibliográficas expresamente escritas para la Opinión Nacional: homenaje a Bolívar en su centenario, 24 de julio de 1883
Caracas: Imp. de La Opinión Nacional, 1883. 2 vol.

Guzmán Blanco y su tiempo: consideraciones respecto a la influencia de este eminente repúblico en la regeneración política y social de Venezuela
Caracas: Imp. de La Opinión Nacional, 1883.

Lo regionalisme en la nació
Barcelona: Imp. de La Renaixensa, 1889.

Cosas de Reus: recorts d'un jove que ja no ho és
Reus: Eduart Navás, 1900.*

Coses de Reus
B. La Ilustració Catalana, [1911?] Col·lecció Lectura Popular.

Coses de Reus (recorts d'un jove que ja no ho és)
Reus: A. E. R, 1965.*

Als republicans catalans
Reus: Impremta de Carreras i Vila, 1902.

IGLÉSIES, Josep. Güell i Mercader i el segon volum de Coses de Reus.
Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 1965.*

PREMSA PERIÒDICA QUE FUNDÀ I DIRIGÍ

El Eco del Centro de Lectura, periódico de literatura y de intereses materiales y morales
Reus: Centro de Lectura, 1859-1882.*

El Porvenir periódico de intereses morales y materiales de noticias y de literatura. Se publica bajo los auspicios de la sociedad Centro de Lectura
Reus: Centro de Lectura, 1860-1860.*

Álbum de Euterpe periódico dedicado exclusivamente a los ss. concurrentes a los jardines de esta musa en la ciudad de Reus [dir.: José Güell y Mercader]
Reus: [Sociedad Coral del Centro de Lectura, 1862-1864.*

Boletín Oficial de la Junta Revolucionaria de Reus. Núm. 1 (1 oct. 1868) - Núm. 22 (28 oct. 1868).
Reus: Imp. de Francisco Vidiella, 1868.*

La Redención del pueblo: periódico republicano federal. Año I, n. 1 (5 nov. 1868) - Época 3a, año II, n. 415 (28 dic. 1890)*

El Clamor del pueblo diario republicano democrático. Año I, n. 1 (1 set. 1874)-Año I, n. 81 (6 dic. 1874)*

Las Circunstancias. Año I, n. 1 (15 des. 1874)
Any LXIII, núm. 243 (13 des. 1936)*

SOBRE GÜELL I MERCADER

Corona fúnebre dedicada por el Centro de Lectura y sección de Ciencias y Letras del mismo a la memoria del ilustre reusen- se don José Güell y Mercader
Reus: Tipografía C. Ferrando, 1905.

CORRETGER, Montserrat. "Josep Güell i Mercader: les propostes literàries d'un republicà federal". A: *Cultura i literatura reusenca del segle XIX.* Reus: Centre de Lectura, 2005 p. 77-123.*

GRAS I ELÍAS, Francesc. *Hijos ilustres de Reus*
Barcelona: Librería de Francisco Puig i Alfonso, 1899.*

GRAS I ELÍAS, Francesc. *El periodismo en Reus desde el año 1813 hasta nuestros días*
Tarragona: Tipografía de F. Arts e Hijo, 1904.*

OLESTI TRILLES, Josep. *Diccionari biogràfic de reusencs*
Reus: Ajuntament, 1991-1992. 2 vol.

La Renaixença literària de Catalunya i l'aportació dels reusencs
Reus: Revista del Centre de Lectura, 1933.*

SANTASUSAGNA, Joaquim. *Reus i els reusencs en el renaixement de Catalunya fins al 1900*
Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 1982.*

SOLÉ, Domènec. *Vint reusencs il·lustres*
Reus: La Creu Blanca, [1976?].*

VIDAL, Plàcid. *L'assaig de la vida*
Barcelona: Estel, 1934.*

VIDAL, Plàcid. *El convencionalisme de la vida*
Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1972.*

VIDAL, Plàcid. "Sobre la mort d'en Güell i Mercader". A: *Patria Nova: periòdic nacionalista.* Any I, núm. 28. (1-X-1905)*

* Aquesta obra es pot trobar a la Sala de Col·lecció Local de la Biblioteca.

